

VESTNIK

Slovenske krščansko-socialne zveze

Kmetiski upor leta 1573.

Dne 15. februarja bo minilo 350 let, kar sta v Zagrebu umrla strašne smrti kmetiski kralj Matija Gubec in njegov drug Ivan Pasanec. Zakaj sta morala umreti? Zato, ker sta načelovala kmetiski vojski, ki se je bila uprla zoper graščake. Kako se je to zgodilo in zakaj?

Vzrok kmetškemu uporu iz leta 1573. je bil krivični in kruti graščak Ferenc Tahy, gospodar Sused-grada in Stubice na Hrvaškem. Oboje gospodstvo je bilo zelo obširno. Prejšnji gospodarji so bili Heningovci. Ko je ta rod v moškem kolenu izmrl, so si prisvajali pravico do teh gradov hčere zadnjega Heningovca, njihovi možje, sinovi in vnuki. L. 1564. je kupil Ferenc Tahy, poveljnik konjice v Kanjiži, za 50.000 goldinarjev pravico do polovice imenovanih gradov. Proti običaju se je dal kar po noči brez vednosti sosedov in soupravičencev uvesti v posest gradov. To je razdražilo druge solastnike. Vložili so ugovor proti Tahu in ščuvali podložnike proti njemu. Boj je bil zelo vihar. Po raznih nezgodah je bil Ferenc Tahy vendarle zopet gospodar svoje polovice omenjenih gradov. Tahy je sedaj začel misliti na maščevanje. Najprej je pričel preganjati svoje protivnike, potem pa kruto zatirati kmete, ki so se proti njemu borili. Heningovci so se pritožili zopet Taha pri kralju in isto so storili kmetje, ki niso hoteli več prenašati Tahovega nasilstva. Tako je iz zasebnega razpora nastal vedno hujši boj, ki je bil v za-

četku omejen na Susedgrad in Stubico, kjer so bili kmetje pod Tahovo oblastjo, kmalu pa se je začel širiti tudi na druga gospostva.

Tahu se je posrečilo s svojimi prištaši premagati plemiške nasprotnike, sedaj je začel boj zoper uporne kmete. Naravnost strašne reči so kmetje pozneje dajali na zapisnik o Tahovem početju. Nekatere izpovedbe so morda pretirane, večinoma jih je pa gotovo resničnih.

Tahy je svoje stare, že nerabne konje prodajal svojim kmetom za ceno, ki jo je sam določil. Če se je kmet branil, ga je Tahy ukrotil s temnico in s telesnimi kaznimi. — Tahu se je pokvarilo tisoč veder vina. Porazdelil ga je med svoje podložnike in ti so ga morali plačati po določeni ceni. Če mu vina niso hoteli plačati, jim je vzel konja ali govedo. — Kmetje so morali Tahu konj in govedo rediti. Ako je žival poginila, so jo morali plačati po ceni, ki jo je sam določil, ni pa hotel sprejeti druge živali v zameno. — Kmetje so morali Tahu rediti tudi pse. Če pa je pes poginil, so mu morali zanj dati vola. Zvišal je služnosti in naklade tako, da je od vsakega kmeta terjal po 22 čutar vina več kakor so mu bili dolžni dajati. Svojih delavcev po več let ni plačeval. Mihaelu Gusetiću je ostal dolžan plačo za 8 let. Iliju Gregoriću, poznejšemu poveljniku kmetške vojske, je ugrabil vse imetje, konje in govedo. Kmetom je ukazal voziti ribe na trg ter prodajati funt karapov po 8 kr., funt ščuk po

6 kr. Po tržnem redu pa so se smeje ribe prodajati po 7 in 5 kr. Tahy se zato ni zmenil, ampak je zahteval od voznika določeno ceno. Često je Tahy pošiljal podložnike v mesta in trge po razno blago, pa jim izdatkov ni hotel povrniti. Najhuje je pa podložnike bolelo, da je gazil celo svetost družinskega življenja, s tem, da je oskrunjal njihove žene in hčere. Hčer Pavla Jurkovića je imel dalj časa zaprto na Susedgradu. Morda je bila uprav očetova upravičena jeza povod prepiru, v katerem je Gabriel, sin pohotnega Ferencja Taha, Pavlu Jurkoviću razsekal lice in mu iztaknil oči. Siromak je šel potem ob palici svojega vodnika v Gradec, da se pritoži zoper okrutneža. Ali ni ubogi slepec povsodi, kjer se je na poti oglasil, klical kmete na maščevanje?

Umljivo je, da je bilo vsako tako dejanje novo poleno za grmado, ki je morala svoj čas zaplapolati v strašen požar.

Splošni upor susedgradskih podložnikov je izbruhnil l. 1572. Razjarjeni kmetje so navalili na grad, iztirali Tahove sinove in služabnike in s strelom ranili grajskega vratarja. S posestva pod gradom so odgnali konje, svinje in govedo in si jih razdelili med seboj. Potem so navalili i na vlastelinske dvore v Brdovcu, kjer so popili mnogo vina in zaplenili nekoliko velikih pušk. Zajeli so tudi dve stari ženski, ki sta Tahu ob boleznih stregli, in ju brez posebne sodbe sežgali kot čarovnici. Pozneje so napadli grad v Dolnji Stubici, kjer so ubili konjarja Tahovega sina Štefana.

Kmetški upor je bil torej v začetku naperjen edino le proti Tahu, kateremu so hoteli kmetje radi njegove krutosti odvzeti gospodarstvo. Zato so jih nekateri plemiči naravnost podpirali in zato kmetje Tahovi rodbini sami niso nič žalega storili. Tahy je zahteval, da se morajo kmetje ukloniti in hrvaški stanovi so to odobrili in pristali, da se morajo kmetje kazenovati.

Proti koncu l. 1572. so si osvojili Tahov grad Stattenberg pri Slov. Bistrici na Štajerskem. Istočasno so se začeli po Hrvatskem in sosednjih delih Slovenije kmetje organizirati za splošen upor proti graščakom. V Stubici so izvolili vrhovno vlado treh mož. Na čelu je bil Matija Gubec, pomočnika pa Ivan Pasanec in Ivan Mogaič. V Gornji Stubici stoji še stara lipa, kjer so se trije kmetški glavarji shajali na posvete. Za vojvodo ali poveljnika kmetške armade je bil izbran Ilija Gregorič, ki mu je služilo enajst kapitanov. Ilija Gregorič je bil ranjen v Ribniku pri Metliki. Bil je dvakrat od Turkov ujet, pa se je rešil. Služil je več let v vojski pod poveljnikom Senekovičem in Henovičem; zato so mu kmetje zaupali svojo vojsko. Bival je v Brdovcu na Hrvatskem kot Tahov podložnik.

Kmetje so se hoteli oprostiti gospode in njih vlade. Odpraviti so hoteli vse uradnike, ki pobirajo davke in naklade, vse mitnice in carinske postaje. V Zagrebu so ustanovili skupno vlado za hrvaške in slovenske kraje. Pokorni so hoteli biti le kralju in nadvojvodu.

Ilija Gregorič je napravil načrt za osvobojenje kmetških podložnikov. Isti l. je najrej zaveznikov. Povabil je izurjene bojavnike uskoke v Zumberku. Privabil je podložnike celjske grofije do Sotle. Nabral je 16.000 kmetov, ki so bili oboroženi s kiji, cepci, kosami in sekirami. Imeli so tudi nekoliko pušk in topov. Dne 29. januarja 1573. se je pričel upor. Ilija Gregorič je napravil tale načrt: Glavni del kmetške vojske ostane v Stubici. Ilija Gregorič sam pojde z enim delom na Brežice, tam si pridruži nove upornike. To armado razdeli v dva dela. Prvi del pojde preko Krškega in Kostanjevice, Novega mesta in Metlike proti Samoboru; drugi del z Ilijom na čelu proti Sevnici, Radečam, Celju do Vranskega, potem ojačen do Rogatec nazaj in napo-

sled v Cesargrad. Od Celja pa se odcepi oddelek, ki pojde preko Ljubljane do morja.

Načrt pa se je ponesrečil. Kmetje so najprej zavzeli Cesargrad. Ilija je vožil svoje čete čez Šotlo, napadli so Brežice, Krško se jim je brez boja vdalo. Uskoški poveljnik Thurn je pridrl preko Kostanjevice do Krškega s približno 500 svojih ljudi. Kmetje so se prestrašili in bežali. Thurn jih je podil, nekaj pobil, nekaj pa potopil v Savi dne 5. februarja. Drugi dan je hrvatska plemiška vojska pod Gašperjem Alapičem napadla kmete pri Keresincu in pri Mokricah. Kmetje so bili strašno poraženi. Ilija Gregorič sam je po žalostnih sporočilih hotel po najkrajši poti na Hrvatsko, pa so ga vojaki štajerske plemiške vojske pri Sv. Petru pod Sv. Gorami popolnoma premagali in njegovo vojsko razpršili. Po porazu je hotel Ilija Gregorič z Mihaelom Galičjem zbežati v Bosno, pa so ga krajiški vojaki ujeli in poslali na Dunaj. Hrvatski ban je poslal svojo vojsko pod Gašparjem Alapičem na glavno kmetisko vojsko. Na obširni ravnini pri Stubiških toplicah je po štiriurnem ognjevitnem boju padlo okoli 5000 kmetov, mnogo jih je bilo ujetih, le malo jih je ubežalo v šume in gore. Zgodilo se je to 9. febr. 1573.

Zmagovalci so se strašno maščevali nad kmeti. Obešali so jih na hiše in drevesa. Poveljnik Mogaič je pal na bojišču; Gubec in Pasanec sta bila ujeta. Odpeljali so ju v Zagreb, kjer sta bila 15. februarja 1573. strahovito umorjena. Najprej so Pasanca ob nečloveških mukah ubili, nato so Gubcu z zarečimi kleščami iz živega telesa trgali meso, mu na glavo pritisnili razbeljeno krono in naposled so mu mrtvo truplo kot razbojniku razčevorili. Pripoveduje se, da so Gubca pred kronanjem na Markovem trgu posadili na razbeljeni, že-

lezni prestol, kjer se vidi še danes pe. belih, v sredi prevrtanih kamenitih plošč. Tako je storil žalosten konec »kmetški kralj«.

Žalostna je bila usoda kmetiske vojske, še žalostnejša kmetiskega kralja Matija Gubca.

Oglejmo si nekoliko delovanje poveljnikov. Zasnovali so najprej upor proti Ferencu Tahu. Za to so imeli dovolj povoda. Naščuvali pa so tudi druge kmete daleč na okrog proti svojim graščakom ne oziraje se na vprašanje, ali so dobri ali hudobni, pravični ali krivični. Ali so bili tedaj tudi kateri graščaki dobri? Nedvomno. Deželni stanovi štajerski n. pr. so pisali nadvojvodu Karlu: »Deželni zbor je z bridkostjo in obžalovanjem zaslišal pritožbe ubogih stiskanih podložnikov in nič tako ne želi, kakor da vsak graščak sam dobro pomisli in s krščansko ljubeznijo in potrpežljivostjo ravna s svojimi bližnjimi, ki so sicer podložniki, pa jih je Bog prav tako ustvaril po svoji podobi, kakor velike gospode. Ko bi gosposka v takih in enakih pritožbah resno in hitro obravnavala, ko bi zaslišanja strank ne odlašala od dne do dne in manj ukazov pošiljala, nasprotno pa toženca koj klicala na odgovor in tožbe razsojevala vpričo plemenitnikov in graščakov ter ostro kaznovala vsakega kriveca, bi bilo kmalu konec neredu in vsakdo bi bil pomirjen.«

Tudi posamezni gospodje so spoznali, kje je vir žalostnim uporom. Iz Varaždina je pisal Jošt Radmansdorfer med vojsko: »Ako se kmetom zagotovi, da jim Tahi ne bo več gospodoval in se jim olajšajo dajatve, ki jih ne zmorejo, bi se mirno razšli vsak proti svojemu domu in bi ostali pokorni.« Prav tako je sodil tudi Vid Halek, cesarski svetovalec in podpoveljnik krajiške vojne.

Lahko rečemo, da so bili krivični graščaki v manjšini in bi se dalo

kmetom trpljenje olajšati po drugi nenasilni poti.

Poveljniki so pač malo pomislili, ko so organizirali upor. Če prav so računali na močno udeležbo hrvatskih in slovenskih kmetov, vendar bi morali pomisliti, da se bodo graščaki tudi branili. Pomisliti bi morali tudi, da se s cepci in kosami pač malo opravi proti dobro organizirani plemiški vojski, ki razpolaga z meči, puškami in celo topovi; ki šteje v svojih vrstah mnogo izkušenih poveljnikov, ki so se že leta in leta borili s Turki. Sklepali bi lahko z gotovostjo, da bodo premagani in da se bo vsled užaljenosti graščakov usoda kmet-skih podložnikov le še poslabšala.

Ker tega niso storili, kaže, da so bili slabi računarji ki jih je

vodila bolj strast nego preudarnost. Zato pa žalostna pogibelj hrvatskih in slovenskih kmetov l. 1573. ne vzbuja nobenih slovesnih spominov, marveč mnogo bolj bridko žalost, da je nekaj neprevidnih mož zakrivilo toliko strašnega gorja. Za nas ima pa 350 letnica teh bridkostnih dogodkov le zgodovinski pomen. Kar so kmetje tedaj želeli, se je pozneje doseglo na miren način s priprosto zakonito določbo, da sta desetina in tlaka odpravljeni.

Slovenski kmet! Najlepše in najkoristneje boš obhajal spomin Matija Gubca, ako pridno delaš, modro gospodariš, skrbno varčuješ in trajno napreduješ na vseh poljih kmetijstva! Tako boš zaslužil krono hvaležnosti in ljubezni vseh svojih rojakov!

Občni zbor SKSZ.

(Dalje.)

Proslava 25 letnice.

Istega dne kakor predposvet, se je vršila proslava 25 letnice SKSZ v dvorani Ljudskega doma. Težki časi, v katerih živimo, so onemogočile slavlje v večjem obsegu, niso ji pa mogli odvzeti prisrčnosti, ki je vela iz cele prireditve. Zbrali so se v velikem številu naši možje in naše žene, da praznujejo srebrni jubilej naše prosvetne matice.

Slavnostni govornik prof. dr. Rožič je razvil v svojem govoru zgodovino ustanovitve in rasti naše Zveze, koje predsedniki so bili v zaporedni vrsti Karol Pollak, Ivan Kregar, Jan. Ev. Krek (19 let!), Fr. Finžgar, prof. Iv. Mazovec in točasno govornik.

Po govoru je zapelo pevsko društvo »Ljubljanec« pod vodstvom prof. Bajuka več pesmi, ki so žele splošno odobravanje in pohvalo.

Zatem je uprizoril »Ljudski oder« drugo dejanje Krekove igre »Turški križ«, ki je bilo res izvrstno pripravljeno in je zelo ugajalo.

Z nastopom naših »Orlov« se je završila slovesnost.

Letno odborovo poročilo.

Občni zbor je otvoril in vodil preds. dr. Rožič, ki je uvodoma pri-srčno pozdravil vse navzoče, posebej mil. g. škofa Jegliča, zastopnika Jugosl. Matice dvornega svetnika Regallyja, preds. Jugosl. kluba dr. Korošca, dr. Jesiha, zastopn. HKNS v Zagrebu ter vse delegate posameznih izobraževalnih društev. Nato je podal kratek razvoj SKSZ v dobi od njene ustanovitve l. 1897. pa do danes in se pri tem spominjal posebno predsednikov, ki so vodili SKSZ.

Po teh uvodnih besedah je pozdravil občni zbor v imenu Jugosl. Matice njen predsednik dvorni svetnik Regally: na trden, na krščanski temelj je postavil dr. Krek SKSZ; iz malih početkov se je razvila v mogočno kulturno organizacijo in dosegla tak razmah ka-

kor nobena druga organizacija na Slovenskem. Taka v ljudskih množicah ukoreninjena ustanova zato ne sme pozabiti na narodno-obrambno delo; naj zanese smisel zanj med najširše plasti naroda, ki živi v osvobojeni Jugoslaviji, da zasije čimprej dan svobode tudi našim bratom onkraj državnih mej. S trobojnico s križem na vrhu naj koraka SKSZ čvrsto naprej!

Dr. Korošec je pozdravil v imenu SLS in izrekel Zvezi zahvalo za delo, ki ga vrši s tem, da utrjuje narod v krščanskih načelih; doba navdušenja za ljudsko-prosvetno delo je za nami, sedaj je treba delo poglobiti in ga razširiti v posameznosti.

Mil. g. škof, Jeglič je izrazil svoje veselje nad delom SKSZ in jej želel tudi v bodoče čimveč uspehov v krščanskem prosvetnem stremljenju.

Dr. Jeraj iz Maribora se je zahvaljeval za oporo, ki jo ima mariborska SKSZ v osrednji zvezi in pozivljaj na čim tesnejše sodelovanje.

Zatem je imel posl. Gostinčar kratek nagovor: Pred 25. leti smo v zaka, njih gostilniških prostorih Katol. doma ustanovili Mladeniško društvo, iz katerega se je pozneje razvila sedanja SKSZ, ki je hodila v dobrih in slabih časih krepko za svojim ciljem; posebno neumorno so delovali v njej duhovniki. Ogromno dela je izvršila v teh 25 letih SKSZ za kulturo in napredek našega naroda. Takrat so bile drugačne razmere; političnega življenja ni bilo, kulturno je bilo pa v rokah nasprotnikov. Imeli smo pa zidarje, ki so začeli zidati na trdnih temeljih novo stavbo, krščanske ljudske prosvete. Temelj ji je položil dr. K r e k, poleg njega ima pa za njen napredek ogromno zaslug g. L. S m o l n i k a r, kar se mora posebej povdarjati. Skrbel je v organizaciji za vzoren red in sklepi, ki so bili storjeni, so se pod njim

gotovo izvršili. To je privedlo Zvezo tudi tako visoko kakor je sedaj. V nadaljnjem se obrača govornik na Zvezin odbor, ki naj ne pozabi na delavstvo, kjer se bridko občuti pomanjkanje duševnih moči. Tesno se moramo okleniti skupnih idej, potem bomo našli povsod draguljev in jih rešili za kršč. prosveto. V to naj pomaga Bog!

Brzobjavno oz. pismeno so pozdravili občni zbor Zveza slov. kat. društev v Porenju, Hrv. kat. nar. savez v Splitu, dekan Lavrenčič iz Kamnika in dr. Česnik iz Novega mesta.

Poročilo odbora.

Predsednik je podal splošno sliko o notranjem delu odbora ter o zunanjem stanju organizacije. Zahvalil se je vsem dobrotnikom, ki so gmotno podpirali društvo, posebej še KTD, ki je omogočila izdajanje »Vestnika«; izrazil je upanje, da bo Zveza tudi v bodoče deležna iste podpore kakor doslej.

Tajniško poročilo pravi, da izkazuje imenik članov 203 večlanjeia društva na Kranjskem, na slov. Štajerskem pa po poročilu g. tajn. Jeraja 136. Mnogo od teh društev pa ne deluje zadovoljivo ali vsaj ne poroča o delu osrednji pisarni, tako da je težko podati popolnoma točno sliko. Na Kranjskem obstoja 6 dekan. odborov, povsem zadovoljivo pa deluje samo eden (kamniški).

Vložni zapisnik izkazuje 493 došlih in 1141 poslanih spisov. Mnogo od teh poslanih spisov se nanaša na »Poročila o društvenem delu« potom kojih naj bi društva poročala o svojem delu. Odzvalo se je pa samo 72 društev, tako da je statistika zelo pomanjkljiva.

Posebne eno- oz. poldnevne izobraz. tečaje je priredila zveza v Sostrem, Šmartnem pod Šmarno goro, Črnučah, Dobu, Preski, Sv. Jakobu ob Savi, Rudniku, Dobrovi, Jesenicah, Vodicah in v Trbovljah.

Razen tega je priredila Zveza celo vrsto raznih predavanj bodisi s skioptičnimi slikami, bodisi brez njih; posebej je treba omeniti veliko predavanje v »Unionu« ob priliki obletnice dr. Krekove smrti.

Odnosaji z Zvezo v Mariboru so bili prav rahli in je želeli v tem oziru več enotnosti. Naznanjena nam je bila ustanovitev »Prosvetne zveze« v Julijski Krajini, o »Kršč. soc. zvezi« na Koroškem pa nimamo nikakih poročil, nasprotno smo pa potem »Zveze kat. slov. društev v rensko-vestfalskem industrijskem okraju« razmeroma dobro poučeni o društvenih razmerah med Slovenci v Nemčiji.

Knjižnica SKSZ obstoja, sicer s izposojevanjem knjig še pa ni pričela. Z ozirom na prejšnje stanje bo urejena na novo in bo obsegala poleg splošne knjižnice še mladinski in študijski oddelek.

Pregledno sliko o blagajniškem stanju je podal svetn. Zaje, o gospodarstvu pa g. Lončar.

Poročila odsekov.

Za Orlovsko podzvezo je podal poročilo njen podpredsednik br. Zabret, ki je v kratkih besedah opisal razvoj orlovstva. Delo: od novega leta do avgusta 1922 je bilo 6231 telovadnih dni, 1324 predavanj, 233 raznih prireditev, medtem tabori v Celju, na Bledu in Novem mestu. O. P. šteje 220 odsekov (brez orliških) in izdaja »Mladost«, »Orliča« in »Orl. vaditelja«. Pri mednarodni tekmi na brnskem orl. taboru so dobili slov. Orli prvo darilo.

O Pevski zvezi je poročal dr. Kimovec. Zveza šteje 120 zborov in izdaja »Pevca«, točasno v 1800 izvodih. V Ljubljani deluje artistski odsek. Razvoj Zveze je poveljen.

Ljudski oder (poročal Novak) je imel 22 rednih sej in je priredil 25 predstav. Gostoval je na Jezici, v Tržiču, Radovljici, na Viču in v Mostah. Dobro se obnaša izposojevanje iger in garderobe.

Po poročilih je bila volitev novega odbora in razgovor o poldlogih, o čemer smo poročali že v prejšnji številki »Vestnika«.

H koncu občenega zbora je podal g. Jernej Hafner nekaj smernic za delo v bodoče. Tu omenimo samo nekaj najbistvenejših točk iz njegovih izjav. Za pozivitev SKSZ ni potreba toliko novih idej, temveč le dobro uporabnega delovnega programa. Naloga SKSZ je namreč predvsem organizatorična.

Predvsem je potrebna točna statistika ljudsko-prosvetnega dela, naj vrši to delo že kdorkoli. Izvesti se mora čimprej tesna kooperacija vseh katol. organizacij in potem med nje sistematično razdeliti vsa dela. Ne sme se pa pozabiti tudi na stike s sorodnimi organizacijami tujih narodov. Da bodo društva dobro uspevala, jim je treba dobrega vodstva, zato so tečaji za voditelje velika nuja; misliti se mora pa tudi na stalno revizijo društev po centrali. Posebno paznjo se mora posvečati knjižnicam, brez katerih si društev niti misliti ne moremo; izdati se morajo posebni sezname knjig, ki so za knjižnice primerne. Zelo važni so programi za razne priložnostne slavnosti, na katere centrala ne sme pozabiti. Smotrena organizacija najrazličnejših predavanj je nujna potreba. Ne sme se pozabiti na centralni Prosvetni dom, na narodno-obrambno, treznostno delo, na higijeno, pa tudi na pošteno zabavo. K vsemu je pa potreba prositi posebno božjega blagoslova, ako hočemo, da bo imelo naše delo uspeh.

Nered v naših izobraževalnih društvih.

Zadnji Bogoljub (št. 2, str. 30, 31) prinaša članek: »Katoliška društva — bodite katoliška!« Članek odločno kliče: »Proč od naših društev vse, kar se ne sklada s katoliškim imenom!« Dalja poudarja nevarnost, ki jo povzročajo društva s tem, da se vrše vaje za »dramatične« predstave zvečer, v pozno noč, čez polnoč; ugotavlja dejstvo, da ravno najboljši starši ne pustijo več svojih otrok v društva SKSZ. Končno pa objavlja Bogoljub še ta-le dopis:

Na dan sv. Elizabete ko je bilo v Ljubljani veliko zborovanje za zmanjšanje surovosti in pijančevanja, sem šel v nekem mestu na Slovenskem »v igro«. Igrali so Govekarjeve »Rokovnjače«, in sicer vdrugič. Prejšnji večer je trajala predstava do pol ene čez polnoč, danes (v nedeljo) od petih do devetih zvečer, in prihodnjo nedeljo se bo igra še ponavljala. V Ljubljani so to igro že vrgli z odra, ker je brez umetniške in vzgojne vrednosti, je le lovljenje efektov, toda na kmetih, kjer je manj izobraženosti, igra »vleče«. Igravci so bili tu izvrstni, pevci tudi. Pritisk ljudstva tedaj velik. Prejšnji večer je bilo vse »razprodano«, danes se je pa nagnetlo fantov in deklet iz bližnje in daljnje okolice v obširno dvorano še okoli 150 več. Ta drenj v dvorani, kjer je med predstavo večkrat malo razsvetljen samo oder, in potem skupno potovanje zmešanih parov v temni noči domov — ojoj! Pri predstavi je bilo tudi mnogo nežne mladine — ojoj! Kje so načela dobre vzgoje? In Marijine družbe tu — ojoj!

Kaj pa je napačnega pri igri? Neizmerno se v njej hvalisa in dejansko predočuje pijančevanje. Vse to se ne predstavlja kot nekaj grdega, marveč kot nekaj junaškega. »Fest ga žehtajo« rokovnjači in

njihovi preganjavci. Potem pa tisti surovi dovtipi o cerkvi in molitvi, o duhovnikih in sv. pismu, ki stariim presedajo, mlade pa pohujšujejo. Objemanje fanta in dekleta je bilo prav pogosto in tako močno, da je bilo ne le spodtakljivo za nedolžna srca, ampak tudi nevarno za njuna rebra (!). Ko je bila razuzdanost na vrhuncu, so mogočno vsi peli: »Življenje naše pravo je« Res, črni graben! Da je bilo na odru več mrtvih, se razume. Nauk iz takih predstav je: Fant, kradi doma pšenico, denar v gostilni zapij, ponoči se pretepaj in obiskuj punce! — Ali ni nobenega, da bi predstavo takih iger preprečil. Nihče si ne upa povedati resnice; povej jo »Bogoljub« vrag ti! — Če se pa že kaj takega igra, naj bi vendar v odmorih med igro kdo pred odrom povedal, da tako, kakor ti rokovnjači, ne smejo živeti kristjani-

Kaj je s takimi igrami doseženo? Kakšen je dobiček? Veliko truda za prazen nič in za manj kot nič, za nekaj slabega.

Ne kvarite nam pod katoliškim imenom ljudi, posebno mladine, s takimi in podobnimi reči!

Odbor SKSZ živo obžaluje, da je zavladal ponekod tak nered v izobraževalnih društvih. Vestnik SKSZ je že parkrat prosil, naj se ne prireajo predstave zvečer, zlasti tam, kjer imajo udeleženci potem še daleč domov. Naš glas se ni slišal. Manjka nam tudi organa, ki bi delo izobraž. društev nadzoroval. Poročil od društev centrala sploh ne dobi: jo popolnoma smatrajo kot ničlo. V društvih je na žalost — v premnogih! — zavladalo mnenje, da »dramatične predstave« morajo biti, dočim za dobro pripravljena predavanja ni volje ne časa. Saj ne rečemo, da predstav ni treba; ali dolgih, težkih gotovo ni treba; zadostovalo bi par prizorov iz kakega

